

А. О. Боброва

Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник:
к. п. н., проф. Калініна Л. В.

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА ОСНОВІ НАОЧНОСТІ

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток соціальних контактів між представниками різних культур і усвідомлення необхідності уникнення конфліктів і непорозумінь зумовило науковий і практичний інтерес до міжкультурної комунікації.

На даному етапі стратегічною метою оволодіння іноземними мовами вважається залучення особистості до пізнання іншої культури. Така мета досягається шляхом формування міжкультурної компетенції учнів, під якою вслід за Ніколаєвою С. Ю. ми розуміємо соціокультурну компетенцію як фонові знання, тобто загальнокультурну обізнаність комуніканта із світовою історією, географією, літературою, мистецтвом тощо, знання про предмети, явища, факти суспільно-культурного життя, загальноприйняті у певній мовній громаді норм етикету, або комунікативні моделі поведінки (вербальні і невербальні).

Проблемами формування міжкультурної компетентності займалися ряд зарубіжних та вітчизняних вчених. Дослідженням цієї проблеми займалися Калінін В. О., Ніколаєва С. Ю., Бігич О. Б., Крамш К., Сафонова В. В. Але традиційний підхід формування міжкультурної компетентності учнів основної школи не дозволяє вирішити існуючу проблему в повній мірі і сприяти готовності використовувати отримані знання і навички на практиці. У зв'язку з цим виникає потреба в розробці ефективної методики формування міжкультурної компетентності учнів основної школи. Наші спостереження показали, що учні основної школи мають наочно- образне мислення, тому ми припустили, що використання наочності буде ефективним засобом формування міжкультурної компетентності.

На нашу думку, використання наочності не лише полегшує пізнавальну діяльність учнів, а й організовує їх сприймання, активізує процес запам'ятовування.

Метою даної статті є розкриття шляхів і методів формування міжкультурної компетентності учня на основі наочності.

Виклад основного матеріалу. Згідно з програмою з іноземної мови, учні основної школи повинні оволодіти мовною та мовленнєвою компетентністю в нижче зазначених темах.

Мовленнєві ситуації спілкування учнів основної школи

Тематика спілкування	Мовленнєві ситуації
Я, моя родина, мої друзі	обов'язки в сім'ї, домашні справи та побут, сімейні традиції та свята
Харчування	приготування їжі, сервірування столу кухонні прилади, посуд, способи обробки продуктів харчування
Охорона здоров'я	відвідування лікаря, назви медичних закладів, захворювань та їх симптомів, лікарських закладів
Кіно і театр	відвідування театру, кінотеатру, жанри, елементи інтер'єру театру
Спорт	види спорту, спортивні змагання, відомі спортсмени, клуби, секції
Україна	основні пам'ятки історії та культури Києва
Велика Британія	основні пам'ятки історії та культури Лондона
Шкільне життя	позакласні заходи шкільні свята і традиції

Відповідно до програми, учні основної школи повинні оволодіти такими вміннями:

- вміння описувати соціокультурні явища;
- запитувати та надавати соціокультурну інформацію;

- розпитувати та уточнювати соціокультурну інформації;
- висловлювати свої враження, почуття та емоції щодо культури іншомовної країни;
- аргументувати свою точку зору з приводу традицій;
- надавати оцінку соціокультурним подіям, ситуаціям, вчинкам, діям;
- обмінюватись думками, висловлювати свої враження, почуття та емоції з приводу міжкультурних явищ та ситуацій. [3, с. 27-28].

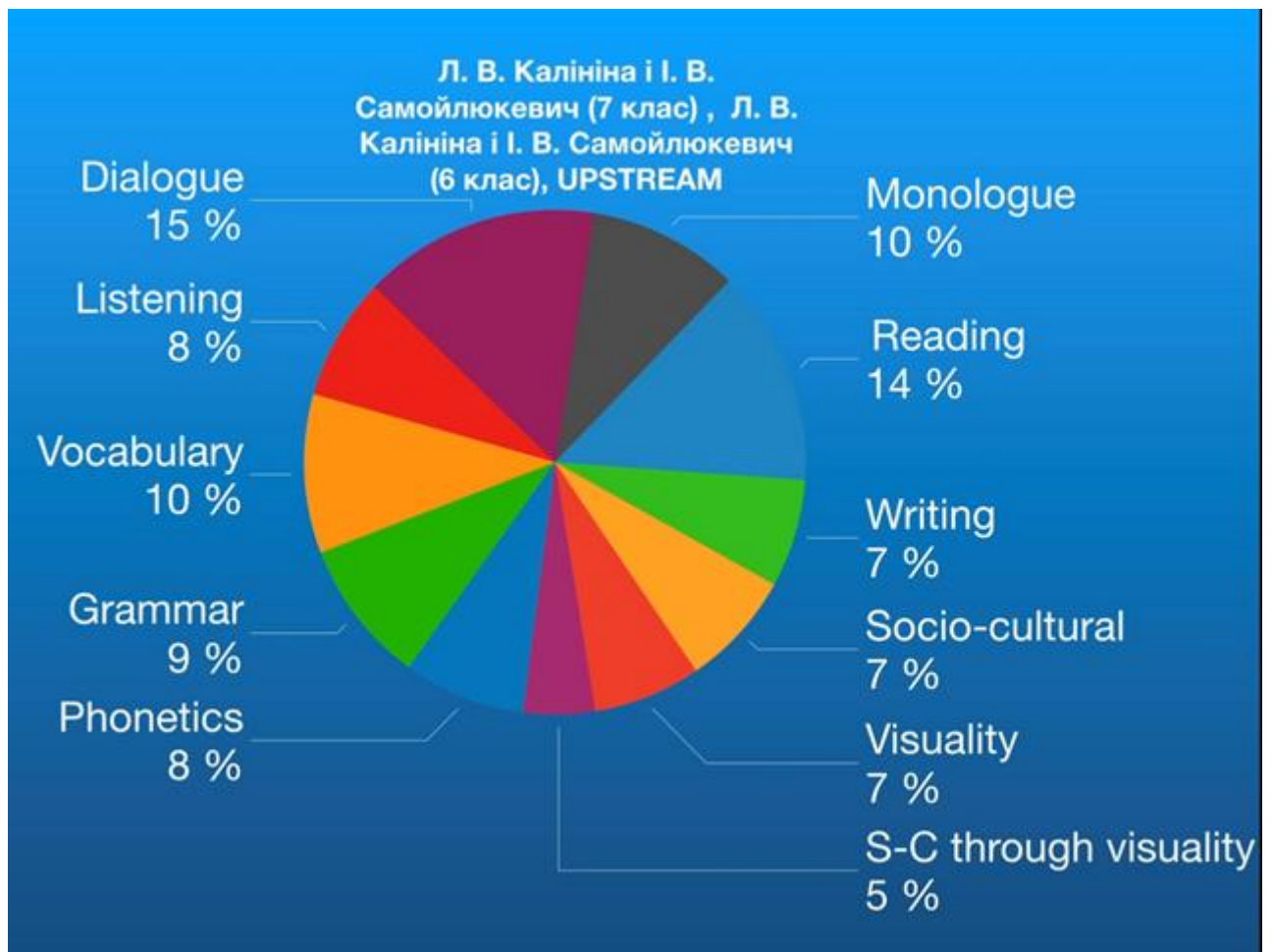
У світлі вищесказаного, формування міжкультурної компетентності є однією найважливіших завдань навчально-виховного процесу загальноосвітніх шкіл, тому, що школа відчуває потребу в навчально-дидактичних матеріалах нового покоління, які враховують як міжкультурну перспективу, так і зміни в ієрархії мотиваційних цінностей сучасних школярів, які починають бачити в знанні іноземної мови заставу майбутнього професійного успіху, основу для адаптації до мінливих соціальних умов.

Таким чином, наше спостереження за формуванням соціокультурної компетентності в основній школі показали, що наочність є одним з ефективних засобів формування соціокультурної компетентності. Соціокультурна наочність у вивченні іноземної мови здійснюється організацією безпосереднього спостереження учнями міжкультурних явищ і процесів у їх реальному вигляді, спостереженням (сприйманням) об'ємних постерів, брошур, листівок, картин, плакатів, малюнків, схем тощо.

Саме застосування соціокультурної наочності дає учням можливість висловлювати свої думки, пов'язуючи їх з конкретними соціокультурними реаліями і явищами, схожими чи відмінними від рідної культури. [8, с. 5]

Кореляція основних етапів нарощування міжкультурної компетентності зі зміною статусу і ролі залученої країнознавчої і культурологічної інформації забезпечує послідовність і спадкоємність в процесі розвитку аксіологічного потенціалу особистості [6].

З метою виявлення того наскільки актуальні підручники з англійської мови для учнів середньої школи містять вправи на розвиток соціокультурної компетентності ми проаналізували підручники, які використовують учні 7 класів ЗНЗ України. Аналіз свідчить про те, що вправ, орієнтованих на розвиток міжкультурної компетентності на основі наочності недостатньо. Покажемо на діаграмі, які відображає співвідношення між вправами у відсотках.

Згідно з діаграмою, вправ на розвиток міжкультурної компетентності недостатньо. Наші спостереження довели, що формування міжкультурної компетентності полягає в усвідомленні рідної і чужої культури як придбаних систем координат. Найбільший ефект, на нашу думку, дає використання різних типів наочності в таких режимах роботи, як групова робота, конструювання реальної ситуації, аналіз міжкультурних ситуацій, рольові та ділові ігри тощо. Ці факти і явища мови сприймаються безпосередньо нашими органами чуття і, отже, є наочним мовним матеріалом. Застосування натуральної наочності на уроках іноземної мови передбачає застосування таких засобів її, як опис предметів і явищ навколишньої дійсності, використання дій, жестів і міміки, створення життєвих ситуацій, нарешті проведення екскурсій. [8, с.29-30]

Крім того, засоби зображувальної наочності в свою чергу активізують урок і підвищують його ефективність. Вони дають опору для формування власних думок і оформлення їх засобами іноземної мови. [8. С.40]

Таким чином, мета формування міжкультурної компетентності на уроках іноземної мови в основній школі полягає в тому, щоб не тільки створювати ситуацію «перехрестя культур», але виховувати «культуру перехресть», маючи на увазі те, що міжкультурна компетентність як вищий прояв мовної компетенції з необхідністю реалізується як інтракультурний феномен,

завдяки універсальному характеру здатності реагувати на культурні відмінності не стільки емоційно-імпульсивно, скільки раціонально.

Список використаних джерел:

1. Елизарова Г. В. О природе социокультурной компетенции / Г. В. Елизарова // *Studia Linguistica*. 8 Слово, предложение и текст как интерпретирующие системы.– СПб.: Тригон, 1999. – 274-281 с.
2. Калініна Л. В. Англійська мова / Л. В. Калініна, І. В. Самойлюкевич – К: Генеза, 2014. – 232 с.
3. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5–9 класи // Електронний ресурс // – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalnaserednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf> від 12. 06. 2017
4. Н. Д. Межкультурное обучение: проблема целей и содержания обучения иностранным языкам / Н. Д. Гальскова // *Иностранные языки в школе*. – 2004. –8 с.
5. Редько В. Г. Компетентісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів початкової школи: лінгводидактичний аспект / В. Г. Редько // *Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць* / [ред. кол. ; голов. ред. – О. М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2017. – Вип. 18. – 282 с.
6. Рiske И. Э. Формирование социокультурной компетенции у учащихся старшей ступени обучения на материале англоязычной поэзии: дис... канд. пед. наук: 13.00.02. / И. Э. Рiske. – СПб, 2000. – 259 с.
7. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций / В. В. Сафонова. – Воронеж : Истоки, 1996. – 237 с.
8. Станішевська О. В. Наочність у навчанні усної англійської мови / О. В. Станішевська. – К: Радянська школа, 1964. – 109 с.
9. Dooley J. *Upstream. Pre- Intermediate B1* / J. Dooley ,V. Evans. . – Express Publishing, 2009. – 121 с.